
Accountantsverslag 2016

PROVINCIE FLEVOLAND

*Accountantsverslag 2016
Provincie Flevoland*

21 april 2017

Provincie Flevoland
T.a.v. de Provinciale Staten van de provincie Flevoland
Postbus 55
8200 AB LELYSTAD

21 april 2017

Referentie: JLS/eo400577/MdG/mh

Betreft: accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016

Geachte leden van de Provinciale Staten,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016 van provincie Flevoland. Onze controle is uitgevoerd conform onze opdrachtbevestiging van 5 oktober 2016. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van provincie Flevoland.

Ons accountantsverslag bestaat uit drie delen. In deel 1 hebben wij een overzicht opgenomen van onze kernboodschappen. In deel 2 worden de belangrijkste waarnemingen besproken die zijn voortgekomen uit onze controle. Tot slot wordt in deel 3 een update gegeven aangaande de interne beheersing.

Graag willen we de inhoud van dit verslag bespreken tijdens de vergadering met de commissie bestuur op 24 mei 2017. Mocht u in de tussentijd vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

Wij willen graag van deze gelegenheid gebruik maken om u en uw medewerkers te bedanken voor de plezierige medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. J.L. Sebel RA
partner

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Inhoudsopgave

1. Ons oordeel in één oogopslag

2. Nadere uitwerking van ons oordeel

- 2.1. Een goedkeurende controleverklaring op getrouwheid en rechtmatigheid
- 2.2. Kernpunten van de controle
- 2.3. De door de Gedeputeerde Staten gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening zijn evenwichtig
- 2.4. De waardering van verstrekte leningen worden goed gemonitord

2.5. De financiële positie van provincie Flevoland

- 2.6. Aanbestedingsrichtlijnen gewijzigd, geen bevindingen uit de controle naar voren gekomen
- 2.7. Er zijn in 2016 geen fraudegevallen geconstateerd
- 2.8. Wij waren gedurende de controle 2016 onafhankelijk
- 2.9. U voldoet aan de Wet Normering Topinkomens (WNT)

3. Uw interne beheersing is van een adequaat niveau

- 3.1. De geïdentificeerde controlerisico's zijn ongewijzigd
- 3.2. Update werkzaamheden IT-audit
- 3.3. Uitkomsten data-analyse inkoopproces
- 3.4. Opvolging van de interim managementrapportage

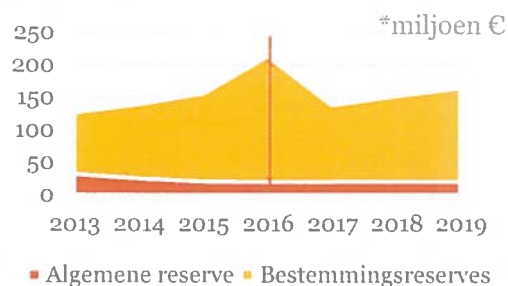
1. Ons oordeel in één oogopslag

Een goedkeurend oordeel bij uw jaarrekening

Er zijn geen ongecorrigeerde verschillen geconstateerd gedurende de jaarrekeningcontrole voor zowel de rechtmatigheid als voor de getrouwheid. Derhalve geeft onze controleverklaring de volgende oordelen:

Oordeel getrouwheid	Goedkeurend
Oordeel rechtmatigheid	Goedkeurend

Ontwikkeling financiële positie

Dit betreft de werkelijke vermogenspositie 2016, aangevuld met de begrote vermogensontwikkeling 2016 – 2019 uit uw meerjarenbegroting.

Het niveau van de interne beheersing

Wij zijn van mening dat uw interne beheersing voldoet voor de wijze waarop de provincie op dit moment functioneert. De financiële basis/beheersing is hierbij blijvend goed te noemen. Flevoland werkt proactief aan het verder ontwikkelen van de interne beheersing.

Single Information Single audit (SiSa)

€24,3
mln.

Is het bedrag aan bestedingen specifieke uitkeringen (subsidies) wat u dit jaar via de bijlage SiSa bij de jaarrekening verantwoordt aan het Rijk.

Aantal specifieke uitkeringen

2

Bevindingen

Geen

Wet Normering Topinkomens (WNT)

U heeft **2** topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening

Beide topfunctionarissen waren heel 2016 bij u **in loondienst**

U heeft in 2016 **0** ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd

Wij hebben geen ongecorrigeerde verschillen geconstateerd bij de controle van de WNT verantwoording.

2. Nadere uitwerking van ons oordeel

2.1. Een goedkeurende controleverklaring op getrouwheid en rechtmatigheid

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring versterkt

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2016 van provincie Flevoland afgerond en hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid, onder voorbehoud van goedkeuring van deze jaarrekening door de Provinciale Staten.

De jaarrekening voldoet aan het BBV en het normenkader voor rechtmatigheid

De jaarrekening is opgesteld door het college van Gedeputeerde Staten van provincie Flevoland in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld;
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld; en
- de geschiktheid van het gebruikte normenkader voor rechtmatigheid beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college van Gedeputeerde Staten heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2016 aanvaardbaar zijn.

Jaarrekeningcontrole is opnieuw goed verlopen

De jaarrekeningcontrole 2016 is goed verlopen. Aan de voorkant heeft de provincie veel afstemming met ons gezocht. Dit heeft ervoor gezorgd dat het jaarrekeningtraject soepel is verlopen.

Er zijn geen ongecorrigeerde verschillen geconstateerd.

Tijdens onze controle en tot de datum van dit verslag hebben wij een tweetal controleverschillen geconstateerd. Deze verschillen zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening 2016. Voor een overzicht van de gecorrigeerde verschillen verwijzen wij naar bijlage A.1. in deze rapportage.

In onderstaande tabel hebben wij de ongecorrigeerde fouten en onzekerheden met betrekking tot het aspect getrouwheid opgenomen:

<i>Controleverschillen getrouwheid:</i>	<i>Fouten DT/(CT)</i>	<i>Onzekerheden DT/(CT)</i>	<i>Toelichting</i>
Ongecorrigeerde verschillen	€o	€o	
Oordeel	Goedkeurend		

Ten aanzien van het aspect rechtmatigheid zijn geen materiële fouten en/of onzekerheden geconstateerd

Jaarlijks voert provincie Flevoland rechtmatigheidsonderzoeken uit volgens een met PwC afgestemd intern controleplan. Op basis van deze onderzoeken en de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden, concluderen wij dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties van provincie Flevoland tot stand zijn gekomen conform het door de Provinciale Staten vastgestelde normenkader en de wettelijke regels. Daarom hebben wij ten aanzien van rechtmatigheid een goedkeurend oordeel verstrekt.

In onderstaand overzicht geven wij u inzicht in de geconstateerde fouten en onzekerheden op het aspect rechtmatigheid.

<i>Controleverschillen rechtmatigheid:</i>	<i>Fouten DT/(CT)</i>	<i>Onzekerheden DT/(CT)</i>	<i>Toelichting</i>
Ongecorrigeerde verschillen	€o	€o	
Oordeel	Goedkeurend		

Geen onrechtmatigheden met betrekking tot programma-overschrijdingen

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de programmarekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijzigingen, kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de Staten geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Het bepalen of, respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen onrechtmatig zijn, is voorbehouden aan de Provinciale Staten.

In het kader van het afleggen van verantwoording door het College aan de Provinciale Staten liggen de autorisatiebevoegdheden op het niveau van de programmaonderdelen. In het jaarverslag is een analyse van de verschillende financiële resultaten per programma en programmaonderdelen opgenomen.

Gedurende onze jaarrekeningcontrole hebben wij geen onrechtmatige programma-overschrijdingen geconstateerd.

Er zijn geen fouten en onzekerheden in de SiSa-bijlage geconstateerd

Jaarlijks is de SiSa-bijlage een onderdeel van uw jaarrekening. Via deze bijlage worden diverse rijks- en provinciale uitkeringen verantwoord. Daarmee vormt de SiSa-bijlage de basis voor afwikkeling van deze uitkeringen.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de specifieke instructies die door de Rijksoverheid zijn vastgelegd in de 'Nota verwachtingen accountantscontrole 2016'. Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) gelden voor de SiSa andere, zwaardere, rapportering toleranties dan u als Staten in uw controleprotocol hebt opgenomen. Dit om ministeries in staat te stellen de specifieke uitkeringen vast te kunnen stellen en de Algemene Rekenkamer van informatie te voorzien.

Wij hebben bij onze controle van de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2016 geen afwijkingen geconstateerd. In bijlage A.2. gaan wij nader in op de bevindingen per regeling.

2.2. Kernpunten van de controle

Tijdens onze controle van de jaarrekening van provincie Flevoland hebben wij drie specifieke kernpunten ten aanzien van de controle geïdentificeerd. Een kernpunt van de controle is een aangelegenheid die, in onze professionele oordeelsvorming, van het grootste belang is in de controle van de financiële overzichten van de huidige controleperiode.

Hieronder vindt u een kort overzicht van de aangelegenheden die naar onze mening significant waren tijdens de controle over 2016 van provincie Flevoland.

#	Kernpunten van de controle
1	<i>APPA voorziening</i> Afgelopen jaren zijn bij de controle van de APPA voorziening onjuistheden geconstateerd als gevolg van het gebruik van andere grondslagen bij de berekening van deze voorziening. In lijn met afgelopen jaren hebben wij deze voorziening gecontroleerd door de pensioenberekening na te rekenen op basis van de meest actuele grondslagen. Voor verdere resultaten wordt verwezen naar paragraaf 2.3.
2	<i>Europese aanbestedingen</i> De Europese Aanbestedingen kennen als gevolg van wet en regelgeving een inherent verhoogd risico op onrechtmatigheden. Vanuit dit oogpunt hebben wij extra aandacht besteed aan de controle van de naleving van deze wet en regelgeving. Daarbij steunen wij op de interne controle welke door de provincie wordt uitgevoerd op deze Europese Aanbestedingen. Daarnaast hebben wij zelf een steekproef uitgevoerd op de inkopen waarbij wij getoetst hebben is in hoeverre er voldaan is aan de aanbestedingsrichtlijnen. Wij hebben geen uitzonderingen geconstateerd gedurende de controle van de (Europese) aanbestedingen. Voor verdere resultaten wordt verwezen naar paragraaf 2.6.
3	<i>Waardering financiële vaste activa</i> De financiële vaste activa omvat een aanzienlijk deel van de balans van de provincie. Jaarlijks verstrekt de provincie verschillende leningen en monitort deze leningen op mogelijke waarderingsrisico's. Gedurende onze controle hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd op deze waarderingsactiva. Wij hebben de inschatting van de provincie omtrent de waardering van deze leningen getoetst door onder andere aansluiting te zoeken met leningsvoorwaarden, aflossingen en overige externe documenten. Wij hebben geen uitzonderingen geconstateerd gedurende de controle van de financiële vaste activa. Meer specifiek hebben wij de verstrekte leningen aan De-on en Stichting Thuishaven als risicovol aangemerkt. Wij verwijzen voor een verdere toelichting naar paragraaf 2.4

2.3. De door de Gedeputeerde Staten gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college van Gedeputeerde Staten belangrijke schattingen ten aanzien van de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2016 beoordeeld. De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Belangrijkste schattingen	Bevindingen		Toelichting
	2016	2015	
Waardering grond	●	●	De provincie heeft ultimo 2016 gronden op de balans staan voor een bedrag van €2,0 miljoen. Hierop is een voorziening getroffen van €1,1 miljoen wat leidt tot een waardering van gronden voor een bedrag van €0,9 miljoen. Voor 2016 hebben wij de waardering van de gronden opnieuw getoetst. Voor het merendeel van de gronden geldt dat de geschatte marktwaarde hoger ligt dan de huidige boekwaarde. Dit is bevestigd door de verkochte grond in 2016 waarop een ruime boekwinst is behaald. Voor deze gronden is dan ook geen voorziening noodzakelijk. Uitzondering op bovengenoemde betreft één perceel welke uitgegeven zal worden voor het programma Nieuwe Natuur. Dit perceel zal voor dit project om niet worden overgedragen. De voorziening van €1,1 miljoen heeft volledig betrekking op dit perceel. Onze conclusie is dat deze voorziening adequaat is getroffen.
Afschrijvingen	●	●	De toetsing van de afschrijvingen in de jaarrekening 2016 is uitgevoerd aan de hand van de uitgangspunten in uw financiële verordening. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.
Waardering kapitaalverstrekkingen en leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen	●	●	De provincie heeft verschillende leningen verstrekt aan deelnemingen en overige verbonden partijen. Jaarlijks toetsen wij de waardering van deze kapitaalverstrekkingen. Op basis van deze toetsing hebben wij geconcludeerd dat de inschattingen van het college evenwichtig zijn. Wij zien geen noodzaak tot het treffen van aanvullende voorzieningen. Wij willen u er wel op wijzen dat het belangrijk is om de inbaarheid van deze posities te blijven monitoren.
Voorziening reorganisatie bedrijfsvoering	●	●	De voorziening getroffen in het kader van de reorganisatie bedrijfsvoering is door ons als evenwichtig ingeschat. Het grootste deel van de reorganisatie is voltooid. Het restant van de voorziening dient ter dekking van bestaande meerjarige afspraken in het kader van de reorganisatie bedrijfsvoering.

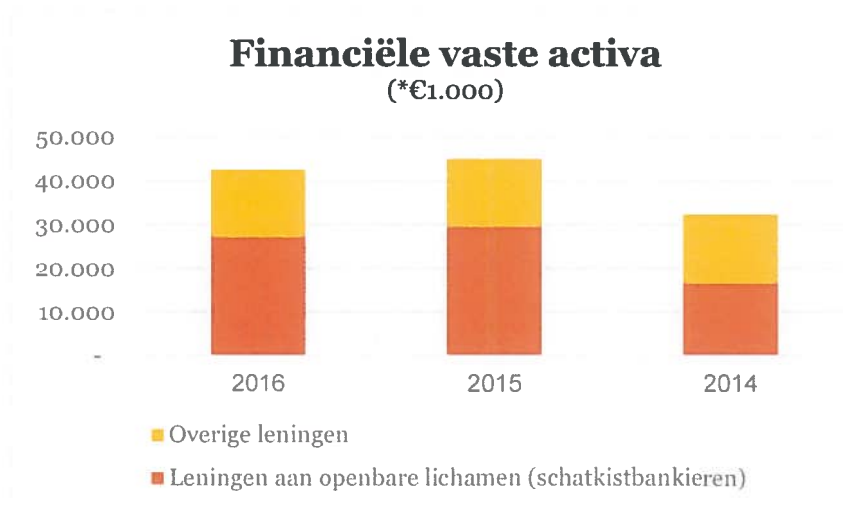
Voorziening pensioen/uitkeringen GS	●	●	In de jaarrekening 2016 is een voorziening pensioen uitkering Gedeputeerde Staten (wet APPA) verantwoord van €7,7 miljoen. De voorziening is gebaseerd op basis van de volgende uitgangspunten: • De peildatum voor het deelnemersbestand uit uw opbouwadministratie is 31 december 2016. • Overlevingskansen: prognose CBS 2015. • Rentecurve van DNB per 31 december 2016. • Pensioenrichtleeftijd is 67 jaar. • Contante waarde voor het nabestaandenpensioen is eveneens opgenomen. <i>Deze uitgangspunten zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening.</i> Naast de vereisten op basis van de circulaire APPA is tevens getoetst aan het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK). Dit omdat deze wetgeving de actuele pensioenverplichting het dichtst benaderd. Deze methodiek zorgt er tevens voor dat pensioenvoorziening van politieke ambtsdragers en werknemers van de provincie op een gelijke wijze wordt bepaald. Ten tijde van de controle hebben wij geconstateerd dat bij de berekening per 31 december 2016 geen rekening is gehouden met het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK). Dit heeft tot een verhoging geleid van €0,5 miljoen. Deze verhoging wordt met name veroorzaakt door: • Sterfte: In de nFTK-grondslagen is een voorzienbare trend in overlevingskansen begrepen, in de waardeoverdracht-grondslagen (waar in de circulaire APPA naar wordt verwezen) niet. Dit heeft tot gevolg dat het hanteren van de sterftegrondslagen van het nFTK tot een hogere pensioenvoorziening leidt. • Excassokosten: In de nFTK-grondslagen moet een adequate excassokostenopslag worden opgenomen. Dit heeft tot gevolg dat de pensioenvoorziening bij toepassing van de nFTK-grondslagen hoger is dan bij de toepassing van waardeoverdracht-grondslagen.
Overige voorzieningen	●	●	Wij hebben de overige voorzieningen gecontroleerd. Onze conclusie is dat deze voorzieningen consequent gevormd en voldoende onderbouwd zijn.
Voorziening personeel NLE	●	n.v.t.	Wij hebben geconstateerd dat er in 2016 een nieuwe voorziening is getroffen die betrekking heeft op de garantstelling van personeel van NLE (€1,5 miljoen). Onze conclusie is dat deze voorziening voldoende onderbouwd is en terecht is gevormd. De inschatting van de provincie is evenwichtig
Waardering van schulden met een looptijd < 1 jaar	●	●	In 2015 hebben wij in het accountantsverslag opgemerkt dat de inschatting van nog te ontvangen facturen in eerste instantie niet volledig was. Wij hebben om extra aandacht gevraagd voor deze schulden in 2016. De provincie heeft dit adequaat opgevolgd en wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd bij de controle van de volledigheid van de overige schulden.

Controleverschil ●	Voorzichtig ●	Evenwichtig ●	Optimistisch ●	Controleverschil ●
<i>Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen</i>				

2.4. De waardering van verstrekte leningen worden goed gemonitord

De financiële vaste activa in uw jaarrekening 2016 zijn op totaalniveau afgenomen ten opzichte van 2015. In 2016 is de totale omvang van de financiële vaste activa €42,6 miljoen (2015: €45,1 miljoen). De financiële vaste activa zijn op hoofdlijnen te verdelen in leningen in het kader van schatkistbankieren en overige leningen. Met name deze laatste categorie kent verschillende waarderingsrisico's.

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de samenstelling van de financiële vaste activa in 2016 en vorige jaren. In deze paragraaf lichten wij enkele posities binnen de financiële vaste activa toe.

Lening aan C.V. Airport Garden City

C.V. Airport Garden City is een 100% dochter van de deelneming N.V. OMALA. Provincie Flevoland bezit 33,3% van de aandelen van deze N.V. Deze aandelen hebben een nominale waarde van €1,0 miljoen. De totale omvang van de lening aan C.V. Airport Garden City is ultimo 2016 €4,5 miljoen. Dit betekent een stijging van €0,6 miljoen ten opzichte van 2015.

Ten tijde van onze controle was nog geen jaarrekening 2016 van C.V. Airport Garden City aanwezig waaruit blijkt of er risico's ten aanzien van de inbaarheid van de waardering van de kapitaalverstrekking en/of lening aanwezig zijn. Dit risico heeft een direct verband met de ontwikkeling van Luchthaven Lelystad en de hieraan ten grondslag liggende grondexploitatie binnen de C.V. De provincie Flevoland monitort de ontwikkelingen binnen de C.V. actief en is van mening dat op dit moment geen signalen aanwezig zijn dat de lening niet invorderbaar zal zijn. Op dit moment is deze grondexploitatie nog in de beginfase. De verwachting is dat deze grondexploitatie in de toekomst positief zal afsluiten. Daarnaast is voorgaand jaar het luchthavenbesluit genomen zodat ook daadwerkelijk ontwikkeld kan worden. Wel erkent de provincie enkele risico's. Deze worden adequaat toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarrekening 2016.

De leningen aan openbare lichamen nemen af

De leningen in het kader van schatkistbankieren zijn ten opzichte van 2015 afgenomen met een bedrag van €2,3 miljoen tot een bedrag van €27,2 miljoen. De provincie heeft één nieuwe lening verstrekt aan een gemeente. De vier reeds bestaande leningen zijn gedurende 2016 voor een deel afgelost conform het afgesproken aflossingsschema. Wij hebben vastgesteld dat de verstrekking van de leningen conform de wet FIDO/RUDDO alsmede het treasury beleid van de provincie hebben plaatsgevonden.

De lening aan Stichting De-on blijft een aandachtspunt

De stichting De-on is in 2014 opgericht met het doel de energietransitie van traditionele energie naar duurzame energie in de provincie te versnellen. Om dit doel te bereiken worden verschillende projecten uitgevoerd. De financiering van deze stichting komt volledig ten laste van provincie Flevoland. Deze financiering bestaat uit een subsidie van €0,3 miljoen en een lening van €6,5 miljoen met een looptijd van twintig jaar. Dit betekent dat de lening uiterlijk 31 december 2034 volledig afgelost dient te worden.

In de leningsovereenkomsten worden een aantal uitzonderingen genoemd waarbij de aflosverplichting van Stichting De-on vervalt. Om die reden dient de provincie jaarlijks in te schatten hoe groot de kans is dat de lening in de toekomst niet terug betaald zal worden. Op dit moment is de provincie Flevoland van mening dat er nog geen signalen aanwezig zijn voor mogelijke oninbaarheid van de leningen. Op basis hiervan is er in 2016 opnieuw geen voorziening opgenomen. Net als vorige jaren is er wel sprake van een oormerk in een bestemmingsreserve waarmee eventuele toekomstige risico's opgevangen kunnen worden.

Wij hebben deze inschatting van de provincie getoetst en zijn tot de conclusie gekomen dat er terecht geen voorziening is getroffen. De stichting heeft in 2016 voldaan aan de voorwaarden voor wat betreft rapportage en is gestart met de eerste projecten. Op basis hiervan zijn geen indicaties dat de stichting niet aan zijn aflossingsverplichting zal kunnen voldoen. Over zes jaar zal er een grondige review plaatsvinden en aan de hand daarvan zal geconcludeerd kunnen worden in hoeverre de verstrekte leningen inbaar zijn. Op dit moment is het treffen van een voorziening niet noodzakelijk.

Extra aandacht rondom de lening aan Stichting Thuishaven (Reedewaard)

De lening aan Stichting Thuishaven vraagt jaarlijks extra aandacht omdat de stichting tot nu toe niet in staat is om de lening af te lossen. In 2015 was afgesproken dat de stichting met een aflossingsplan zou komen in maart 2016. Hier heeft de stichting echter niet aan voldaan.

De provincie heeft de situatie opnieuw beoordeeld en heeft twee mogelijke oplossingen. De eerste mogelijkheid betreft een herfinanciering en de tweede mogelijkheid betreft het alsnog aanpassen van het aflossingsschema. De provincie is van mening dat er tot op heden nog geen indicaties van oninbaarheid zijn ontstaan. Deze mening wordt onder andere gebaseerd op de inschatting van toekomstige kasstromen en het feit dat de stichting nog altijd voldoet aan de initiële overeenkomst waarin mogelijkheden tot opschorting van aflossing zijn opgenomen.

Wij hebben de bovengenoemde inschatting van de provincie beoordeeld. Wij zijn van mening dat deze inschatting adequaat is.

2.5. De financiële positie van provincie Flevoland

De onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van het eigen vermogen van de provincie Flevoland zien. In de afgelopen jaren zien we een stijging in het eigen vermogen. Zichtbaar is dat de algemene reserve een stabiel beeld laat zien, terwijl de bestemmingsreserves €51 miljoen stijgen. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de nieuw ingestelde reserve 'Mobiliteit' deze is gevuld door de resterende BDU gelden (€30 miljoen).

Dit wordt veroorzaakt doordat de Wet BDU Verkeer en vervoer per 1 januari is afgeschaft, hierdoor worden er vanaf 2016 geen middelen meer verstrekt als doeluitkering maar als onderdeel van het Provinciefonds. Conform het BBV leidt dit tot een bate welke vervolgens door de provincie Flevoland in de bestemmingsreserve Mobiliteit is gestort. Verder stijgt de reserve Nieuwe Natuur met ongeveer €8 miljoen door de verkoop van gronden in 2016. Daarnaast is het resultaat van voorgaand jaar (€5 miljoen) toegevoegd aan de reserve Strategische Projecten. De overige stijging in de bestemmingsreserves worden veroorzaakt door diverse dotaties aan de overige bestemmingsreserves.

In de volgende jaren zal de vermogenspositie conform uw meerjarenbegroting weer dalen wat met name het gevolg is van het realiseren van de bestemmingen conform de door u gevormde bestemmingsreserves.

(Bedragen maal *1.000)

2.6. Aanbestedingsrichtlijnen gewijzigd, geen bevindingen uit de controle naar voren gekomen

Vanaf 1 juli 2016 is de nieuwe aanbestedingswet ingegaan. De belangrijkste wijziging ten opzichte van de aanbestedingswet 2012 voor de financiële rechtmatigheid is dat er niet langer een onderscheid tussen 2A- en 2B-diensten bestaat in de huidige vorm. Voor 2B-diensten was het voldoende om achteraf de resultaten op Tendered te melden. Het niet voldoen aan de 2B-procedure had geen invloed op de financiële rechtmatigheid. Daarnaast is er een nieuwe drempelwaarde van €750.000 bijgekomen voor sociale, gezondheids- en onderwijsdiensten ('services to the people'). De overige drempelwaarden zijn in de nieuwe aanbestedingswet niet gewijzigd ten opzichte van de vorige wet.

In 2016 hebben wij geen bevindingen geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Europese en Nationale aanbestedingswet. Wel willen wij u er op wijzen dat de nieuwe aanbestedingswet mogelijk pas invloed heeft in 2017 omdat lopende contracten inzake 2B-diensten nog niet zijn verlopen in 2016.

2.7. Er zijn in 2016 geen fraudegevallen geconstateerd

Fraude, fouten en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening berust bij het college en de directie. Uit dien hoofde zijn het college en de directie verantwoordelijk voor het beschermen van het vermogen van de organisatie, het voeren van een afdoende financiële administratie en het in stand houden van een geschikt systeem van interne beheersing (waaronder procedures voor het waarborgen van de betrouwbaarheid en continuïteit van geautomatiseerde systemen en het voorkomen en opsporen van fraude, overige onregelmatigheden en fouten en niet-naleving van wet- of regelgeving). Wij hebben onze controle zodanig ingericht dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de jaarrekening in zijn geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Onze controle bestond niet uit een uitvoerige controle van transacties zoals noodzakelijk zou zijn om fouten of fraude die niet hebben geleid tot materiële afwijkingen in de jaarrekening te kunnen opsporen. Het dient te worden onderkend dat het controleproces inherente beperkingen kent.

Als gevolg van de aard van fraude, met name wanneer daarbij sprake is van verhulling door samenzwering en vervalsing van documenten, is het mogelijk dat bij een controle die is opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden materiële fraude niet wordt ontdekt.

Hoewel doeltreffende interne beheersingsmaatregelen het risico, dat fouten en fraude zich voordoen of onontdekt blijven, doen afnemen, wordt dit risico hiermee niet weggenomen. Wij kunnen daarom niet garanderen dat eventuele fouten of gevallen van fraude ontdekt worden. Gegeven de inherente beperkingen van het controleproces en het interne beheersingssysteem kan en mag er niet op vertrouwd worden dat ons onderzoek alle fouten of gevallen van fraude aan het licht zal brengen.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen voor fraude geconstateerd.

2.8. Wij waren gedurende de controle 2016 onafhankelijk

We hebben onze naleving van de externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC en het onafhankelijkheidsbeleid van provincie Flevoland met betrekking tot onze dienstverlening in 2016 bewaakt en bevestigd dat we aan deze onafhankelijkheidsverplichtingen hebben voldaan en voldoen.

2.9. U voldoet aan de Wet Normering Topinkomens (WNT)

De WNT-verantwoording van provincie Flevoland is opgenomen in de toelichting van de jaarrekening. In 2016 hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden in uw topfunctionarissen. Flevoland kent hierbij twee topfunctionarissen (de Provinciesecretaris en de Griffier). Uit onze controle van de WNT-verantwoording zijn geen tekortkomingen gebleken.

WNT blijft aan verandering onderhevig: wijzigingen in 2017 en verder

Ook in 2017 worden in de WNT weer een aantal wijzigingen doorgevoerd. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €179.000 in 2016 naar €181.000 in 2017. Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de WNT wordt verwezen naar de sectortopics App.¹

¹ Deze sectortopics App is gratis te downloaden in uw appstore (Apple, Android)

3. Uw interne beheersing is van een adequaat niveau

3.1. De geïdentificeerde controlerisico's zijn ongewijzigd

Startpunt voor onze jaarrekeningcontrole is een risicoanalyse waarop wij onze controleaanpak baseren. Bij de controle van de jaarrekening 2016 hebben wij in ons auditplan 2016 de onderstaande controlerisico's gesignaleerd:

- Fraude (doorbrekingen van de interne controle door het management en opbrengstverantwoording vormen een verhoogd risico in alle controles).
- Europese aanbestedingen.
- Verwerking Nieuwe natuur.
- De WNT verantwoording.
- Waardering financiële vaste activa/verbonden partijen.
- Waardering APPA voorziening.

Onze risicoanalyse is ongewijzigd gebleven ten opzichte van de risico's die wij hebben geïdentificeerd tijdens de planningsfase van de controle.

3.2. Update werkzaamheden IT-audit

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2016 hebben wij werkzaamheden verricht aangaande de algemene IT-beheersmaatregelen (IT General Controls) voor het financiële systeem Coda, inclusief de onderliggende systemen.

In de Management Letter 2016 hebben hierover uitgebreid geïnformeerd en de aandachtspunten met betrekking tot deze IT General Controls benoemd.

Als onderdeel van de uitgevoerde werkzaamheden (update testing) in februari 2017 hebben wij geen constatering gedaan die leiden tot aanvullende aandachtspunten ten behoeve van de IT-omgeving. Aanvullend is als onderdeel van de IT-audit werkzaamheden een data-analyse uitgevoerd op de goedkeuring van facturen in het inkoopproces. Hierover is gerapporteerd in paragraaf. 3.3.

Op basis van interviews hebben we vernomen dat de IT-organisatie momenteel in een proces van verandering zit, waarbij diverse wijzigingen plaatsvinden in onder andere de IT-organisatie en de aansturing van uw IT-organisatie. Wij adviseren hierbij de voor u relevante bevindingen en aanbevelingen die zijn gerapporteerd als onderdeel van de Management Letter (waar mogelijk) mee te nemen.

3.3. Uitkomsten data-analyse inkoopproces

Naast onze reguliere werkzaamheden omtrent het inkoopproces hebben wij dit jaar een data-analyse uitgevoerd omtrent de wijze van autorisatie van inkoopfacturen. Sinds eind 2015 is dit proces geautomatiseerd waardoor het mogelijk is een analyse te verrichten inzake de wijze van factuurautorisatie. Deze data-analyse maakt het mogelijk om gericht naar uitzonderingen te kijken binnen het autorisatieproces.

Gedurende het uitvoeren van deze data-analyse zijn een aantal uitzonderingen geconstateerd. Deze uitzonderingen zijn allen verklaard. Wij hebben deze verklaringen beoordeeld en zijn van mening dat deze uitzonderingen logisch zijn en derhalve geen risico vormen voor een eventuele doorbraak van de functiescheidingen binnen het inkoopproces.

3.4. Opvolging van de interim managementrapportage

Onze bevindingen omtrent uw interne controleomgeving hebben wij verwoord in onze managementletter gedateerd 22 december 2016. De belangrijkste onderwerpen uit de managementrapportage interim bevindingen zijn in de tabel weergegeven op de volgende pagina.

Wij zijn van mening dat uw interne beheersing voldoet voor de wijze waarop de provincie op dit moment functioneert. De financiële basis/beheersing is hierbij blijvend goed te noemen. Flevoland werkt proactief aan het verder ontwikkelen van de interne beheersing. Een onderdeel hiervan zijn de interne controles die binnen de provincie worden uitgevoerd. Deze zijn op een blijvend goed niveau.

Onderwerp	Toelichting	Huidige status
Flevokust	Afstemming juiste toepassing van verslaggevingsregels en omgang met de mogelijke onrendabele top.	Voor onze jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld in hoeverre de gemaakte kosten inzake Flevokust worden verwerkt zoals voorgaand jaar afgestemd. Hierbij zijn geen uitzonderingen geconstateerd.
Nieuw factuurautorisatieproces	Per 1 november 2015 is er een digitaal factuurverwerkingsprogramma geïmplementeerd.	Tijdens onze controle hebben wij het proces van digitale factuurverwerking getest in opzet, bestaan en werking. Hierover is reeds gerapporteerd in onze managementletter. Aanvullend hierop is een data analyse verricht op de inkoopfactuur autorisaties, zie hiervoor paragraaf 3.3.
Verplichtingen-administratie	De verplichtingenadministratie wordt niet consequent gebruikt waardoor er risico's ontstaan dat deze administratie onvolledig en onjuist is.	Gedurende de jaarrekeningcontrole hebben wij een gegevensgerichte controle uitgevoerd op de transitorische posten. Op basis van deze werkzaamheden hebben wij geen bevindingen geconstateerd.
Nieuwe Natuur	De provincie bezit gronden ten behoeve van het project Nieuwe Natuur.	Wij hebben de door de provincie uitgevoerde analyses in het kader van staatssteun beoordeeld. Uit deze beoordeling geen bevindingen geconstateerd. Daarnaast vastgesteld dat alle transacties in het kader van Nieuwe Natuur op een juiste wijze zijn verwerkt.
De-on	De waardering van de lening aan De-on is jaarlijks een aandachtspunt.	Zie paragraaf 2.4.
APPA voorziening	De controle van de APPA voorziening heeft afgelopen jaren tot correcties geleid. Deze correcties werden veroorzaakt doordat APG andere assumpties hanteert voor de berekening van de voorziening.	Zie paragraaf 2.3.
Reedewaard	Stichting Reedewaard heeft afgelopen jaar niet aan haar aflossingsverplichting kunnen voldoen waardoor er twijfels ontstaan rondom de waardering van de lening.	Zie paragraaf 2.4.

Bijlagen

A.1. Samenvatting gecorrigeerde verschillen

Onderstaand hebben wij een overzicht opgenomen van onze bevindingen in uw jaarrekening 2016.

Overzicht van gecorrigeerde verschillen

#	Omschrijving	Jaarrekeningpost	Programmarekening		Balans	
			Debet € '000	Credit € '000	Debet € '000	Credit € '000
1	Waardering van de APPA voorziening	Voorzieningen	492	0	0	492
2	Classificatie van BTW schuld onder overlopende passiva*	Overlopende passiva	0	0	1.239	1.239
Effect op het rekeningresultaat na bestemming			0	0	0	0

* Deze aanpassing is gemaakt aangezien het verslaggeving technisch niet is toegestaan om belastingschulden en vorderingen met elkaar te salderen.
Deze correctie heeft geen resultaatsimpact.

A.2. Single information Single audit (SiSa)

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2016 van provincie Flevoland. Onze werkzaamheden varieerden van het beoordelen van de interne beheersing tot het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd, is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de provinciale jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld en dus niet de rechtmatigheid vastgesteld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringtoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de provincie zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van 'bestedingen gedurende het jaar' wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij door middel van onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

<i>Nr</i>	<i>Naam specifieke uitkering of overige</i>	<i>Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering</i>	<i>Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)</i>	<i>Toelichting fout/onzekerheid</i>
E11	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.